

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิง Cross-Sectional Descriptive Study เพื่อศึกษาการรับรู้และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ของมารดาหลังคลอดทางด้านสุขภาพ ในการมารับบริการดูแลหลังคลอดเมื่อครบ 6 สัปดาห์ ของมารดา ในสถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

มารดาหลังคลอดที่มาคลอดบุตรในสถานบริการสุขภาพพิเศษมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ได้รับการฝากครรภ์พิเศษกับสูตินรีแพทย์ประจำสถานบริการสุขภาพพิเศษ และฝากครรภ์พิเศษกับสูตินรีแพทย์ที่คลินิก โรงพยาบาลรัฐบาล และโรงพยาบาลเอกชนอื่นๆ ในระยะสิ้นสุดการคลอดบุตรเมื่ออายุครรภ์ตั้งแต่ 28 สัปดาห์ขึ้นไป โดยคลอดบุตรมีชีวิต คลอดทางช่องคลอดและผ่าตัดเอาทารกออกทางหน้าท้อง ที่มาคลอดบุตรในสถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อยู่ในช่วง 6 สัปดาห์หลังคลอด ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างมาจากมารดาหลังคลอดที่มาคลอดบุตรในสถานบริการสุขภาพพิเศษ และได้รับการนัดตรวจหลังคลอด 6 สัปดาห์ที่สถานบริการสุขภาพพิเศษเท่านั้น ไม่รวมมารดาหลังคลอดที่มาคลอดบุตรที่สถานบริการสุขภาพพิเศษ แล้วได้รับการนัดตรวจหลังคลอด 6 สัปดาห์ที่คลินิกหรือที่สถานพยาบาลอื่น

ประชากร (Population)

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ มารดาหลังคลอดที่มาคลอดบุตรในสถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2551 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2551 จำนวนทั้งหมด 201 คน ซึ่งได้จากการรวบรวมรายชื่อสตรีที่คลอดบุตรจากทะเบียนคลอด ณ หอผู้ป่วยหลังคลอดสถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่แล้วนับวันต่อไปจนกระทั่งวันนัดมารับบริการดูแลหลังคลอดเมื่อครบ 6 สัปดาห์

กลุ่มตัวอย่าง (Sample Population)

กลุ่มมารดาหลังคลอดที่มาคลอดบุตรในสถานบริการสุขภาพพิเศษ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2551 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2551 โดยการคำนวณการประมาณสัดส่วนที่ทราบจำนวนประชากร ที่

ระดับความเชื่อมั่น 95% และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ Consecutive Sampling โดยเลือกจากการเรียงลำดับของมารดาหลังคลอดที่มาคลอดบุตร ณ สถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จากสมุดทะเบียนมารดาที่มาคลอดบุตร ณ หอผู้ป่วยหลังคลอด และนัดมาตรวจหลังคลอด 6 สัปดาห์ ที่สถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จนครบ 132 คน แต่มีมารดาหลังคลอดที่ไม่ได้มารับบริการดูแลหลังคลอดที่สถานบริการสุขภาพพิเศษ จำนวน 4 คน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการวิจัยจึงมีจำนวน 128 คน

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มมารดาหลังคลอดที่มาคลอดบุตรในสถานบริการสุขภาพพิเศษ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2551 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2551 มีทั้งหมด 201 คน และนำมาคำนวณได้ขนาดตัวอย่าง เท่ากับ 132 คน โดยการคำนวณการประมาณสัดส่วน (วรพจน์ พรหมสัตยพรต และสุภัททนา กลางคาร. 2547 : 127 ; อ้างอิงมาจาก Wayne Daniel W. 1995 : 10-15) จากการคำนวณได้ขนาดตัวอย่าง 132 คน ตามสูตร ดังนี้

ประมาณค่าตัวแปร ตามสูตรของการคำนวณการประมาณสัดส่วน ที่ทราบจำนวนประชากร

$$n = \frac{Z^2_{\alpha/2} NP(1-P)}{Z^2_{\alpha/2} P(1-P) + (N-1)d^2}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

$Z^2_{\alpha/2}$ = ค่ามาตรฐานภายใต้โค้งปกติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เท่ากับ 1.96

P = ค่าสัดส่วนของผู้ที่ไม่มารับบริการ

d = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นในการประมาณสัดส่วน เท่ากับ 5%

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ Consecutive sampling (ระยะเวลา 2 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2551 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2551) เลือกจากการเรียงลำดับของมารดาหลังคลอดที่มาคลอดบุตร ณ สถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จากสมุดทะเบียนคลอดของมารดาที่มาคลอดบุตร ณ หอผู้ป่วยหลังคลอด มีคุณลักษณะดังนี้

1. เป็นมารดาหลังคลอดซึ่งมีภูมิลำเนาในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดใกล้เคียง
  2. มาคลอดบุตรในสถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2551 ถึงวันที่ 31 เมษายน 2551 และนัดมาตรวจหลังคลอด 6 สัปดาห์ที่สถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
  3. สามารถสื่อสารโดยใช้ภาษาไทยได้
  4. ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย
- ในกรณีได้จำนวนตัวอย่างไม่ครบ ผู้วิจัยจะเก็บตัวอย่างจากมารดาหลังคลอดที่ถูกเลือก ลำดับต่อมาตรงตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้จนครบตามจำนวนที่คำนวณได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาโดยการศึกษาเอกสาร ตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ครอบคลุมตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายปิดแบบให้เลือกตอบ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1. แบบสอบถามส่วนที่หนึ่งข้อมูลด้านประชากร สร้างโดยผู้วิจัย ประกอบด้วย อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ลำดับที่ของบุตร จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์ ประวัติความเจ็บป่วย การมารับบริการหลังคลอด เป็นคำถามปลายปิดและเติมข้อความ มีจำนวน 10 ข้อ
2. แบบสอบถามส่วนที่สองการรับรู้ทางด้านสุขภาพ และปัจจัยร่วมต่อการมารับบริการดูแลหลังคลอดเมื่อครบ 6 สัปดาห์หลังคลอดของมารดาหลังคลอด สร้างโดยผู้วิจัยจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามนี้ ประกอบด้วยคำถามปลายปิดแบบให้เลือกตอบ โดยมีเนื้อหา ดังนี้ (รายละเอียดข้อที่มีความหมายในทางบวกและทางลบดูได้จากภาคผนวก)

2.1 การรับรู้ทางด้านสุขภาพ ได้แก่

1. การรับรู้ถึงโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนหลังคลอด จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วยข้อความที่มีความหมายในทางบวก 5 ข้อ และข้อความที่มีความหมายในทางลบ 1 ข้อ
2. การรับรู้ต่อความรุนแรงของภาวะแทรกซ้อนหลังคลอด จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วยข้อความที่มีความหมายในทางบวก 2 ข้อ และข้อความที่มีความหมายในทางลบ 1 ข้อ
3. การรับรู้ถึงประโยชน์ของการมารับบริการหลังคลอด จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วยข้อความที่มีความหมายในทางบวก 5 ข้อ และข้อความที่มีความหมายในทางลบ 1 ข้อ
4. การรับรู้อุปสรรคของการมารับบริการหลังคลอด จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วยข้อความที่มีความหมายในทางลบ 5 ข้อ

2.2 ปัจจัยร่วม ได้แก่

1. ประสบการณ์ในอดีตเกี่ยวกับการรักษา จำนวน 1 ข้อ ประกอบด้วยข้อความที่มีความหมายในทางบวก 1 ข้อ
  2. ความรู้และการปฏิบัติตนหลังคลอดที่ถูกต้อง จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วยข้อความที่มีความหมายในทางบวก 3 ข้อ และข้อความที่มีความหมายในทางลบ 4 ข้อ
  3. สัมพันธภาพระหว่างมารดาหลังคลอดกับเจ้าหน้าที่พยาบาล จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วยข้อความที่มีความหมายในทางบวก 2 ข้อ และข้อความที่มีความหมายในทางลบ 1 ข้อ
  4. การได้รับการดูแลหลังคลอดอย่างต่อเนื่อง จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วยข้อความที่มีความหมายในทางบวก 2 ข้อ และข้อความที่มีความหมายในทางลบ 1 ข้อ
- รวมทั้งหมดมีจำนวน 34 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 3 อันดับมีความหมายของค่าคะแนนดังนี้

ใช่ หมายถึง มารดาหลังคลอดมีการรับรู้ต่อข้อความนั้นตรงตามความเป็นจริง

ไม่แน่ใจ หมายถึง มารดาหลังคลอดยังไม่ได้ตัดสินใจเลือกว่าจะมีการรับรู้ตรงต่อข้อความนั้น

ไม่ใช่ หมายถึง มารดาหลังคลอดมีการรับรู้ต่อข้อความนั้นไม่ตรงตามความเป็นจริง

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ข้อความที่มีความหมายทางบวก

ตอบใช่ ได้ = 1 คะแนน

ตอบไม่แน่ใจ ได้ = 0 คะแนน

ตอบไม่ใช่ ได้ = 0 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ

ตอบใช่ ได้ = 0 คะแนน

ตอบไม่แน่ใจ ได้ = 0 คะแนน

ตอบไม่ใช่ ได้ = 1 คะแนน

ดังนั้นคะแนนเต็มทั้งหมด 34 คะแนน ผู้วิจัยได้แบ่งคะแนนระดับการรับรู้ต่อการรับบริการดูแลหลังคลอดเมื่อครบ 6 สัปดาห์ ออกเป็น 3 ระดับ ระดับการวัดแบบอิงเกณฑ์ 3 ระดับ (วิเชียร เกตุสิงห์, 2541 : 42)

ระดับมาก หมายถึง ตอบถูกต้องแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป
 ระดับปานกลาง หมายถึง ตอบถูกต้องแต่ร้อยละ 60 – 79.9
 ระดับน้อย หมายถึง ตอบถูกน้อยกว่าร้อยละ 60
 ระดับคะแนนการรับรู้ทางด้านสุขภาพ และปัจจัยร่วมต่อการรับบริการดูแลหลังคลอดเมื่อครบ 6 สัปดาห์ของมารดาหลังคลอดมีรายละเอียดดังนี้

ระดับคะแนนการรับรู้ทางด้านสุขภาพ มี 20 ข้อ แบ่งได้ดังนี้

ระดับมาก หมายถึง ตอบถูกต้องแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป หรือ 16 ข้อขึ้นไป
 ระดับปานกลาง หมายถึง ตอบถูกต้องแต่ร้อยละ 60 – 79.9 หรือ 12-15 ข้อ
 ระดับน้อย หมายถึง ตอบถูกน้อยกว่าร้อยละ 60 หรือน้อยกว่า 12 ข้อ

ระดับคะแนนการรับรู้ตามปัจจัยร่วม มี 14 ข้อ แบ่งได้ดังนี้

ระดับมาก หมายถึง ตอบถูกต้องแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป หรือ 12 ข้อขึ้นไป
 ระดับปานกลาง หมายถึง ตอบถูกต้องแต่ร้อยละ 60 – 79.9 หรือ 9-11 ข้อ
 ระดับน้อย หมายถึง ตอบถูกน้อยกว่าร้อยละ 60 หรือน้อยกว่า 9 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ความตรงของเครื่องมือ (Validity)

แบบสอบถามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับบริการดูแลหลังคลอดเมื่อครบ 6 สัปดาห์ของมารดาหลังคลอดในสถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำไปตรวจสอบความชัดเจนของภาษาและความตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านสูติศาสตร์และนรีเวชวิทยา จำนวน 2 ท่าน พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลสูติศาสตร์และนรีเวชวิทยา จำนวน 1 ท่าน และนำมาคำนวณหาดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index [CVI]) ซึ่งได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 0.87 หลังจากนั้นนำเครื่องมือมาปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนที่จะนำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น

2. การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปทดลองใช้กับมารดาหลังคลอดที่มารับบริการดูแลหลังคลอดเมื่อครบ 6 สัปดาห์ที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง โดยนำไปใช้ที่โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 ราย แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 (Polit & Hungler, 1999)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ตั้งแต่เริ่มต้นการเก็บรวบรวมข้อมูล จนกระทั่งนำเสนอผลการวิจัย โดยก่อนการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเสนอโครงการวิจัยให้คณะกรรมการจริยธรรมบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อการพิจารณาและก่อนให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยเลือกสถานที่ที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล โดยมีเฉพาะผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย และกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น จากนั้นแจ้งให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลการวิจัย ต่อส่วนรวม คุณค่าของข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนของการเก็บข้อมูล ระยะเวลาที่คาดว่าจะใช้ในการตอบแบบสอบถาม พร้อมกับย้ำให้มั่นใจว่า ไม่ว่าผลการตัดสินใจจะเป็นอย่างไร ก็ไม่มีผลกระทบหรือผลเสียหายใดๆต่อกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยให้ออกาสกลุ่มตัวอย่างได้ซักถามข้อข้องใจเพิ่มเติมจนกระทั่งแจ้ง และใช้เวลาในการคิดทบทวนก่อนการตัดสินใจด้วยความสมัครใจของตนเอง รวมทั้งแจ้งให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่าสามารถยุติการให้ข้อมูล หรือขอข้อมูลกลับคืนได้ตลอดเวลา โดยไม่ต้องบอกเหตุผล และไม่เกิดผลเสียหายแก่กลุ่มตัวอย่าง และไม่มีผลกระทบต่อการดูแลรักษาที่ได้รับแต่อย่างใด และในแบบสอบถามไม่ได้รับชื่อของกลุ่มตัวอย่าง แต่ทำเป็นรหัสแทนชื่อเพื่อป้องกันการเก็บข้อมูลซ้ำซ้อน ซึ่งรหัสนี้ทราบเฉพาะผู้วิจัย และผู้วิจัยทำการลบรหัสทันทีเมื่อเก็บข้อมูลครบ ข้อมูลที่ได้เก็บเป็นความลับและใช้เพื่อการวิจัย ส่วนการนำเสนอผลการวิจัยเสนอในภาพรวมและเชิงวิชาการเท่านั้น เมื่อผู้วิจัยแจ้งการพิทักษ์สิทธิแล้ว หากกลุ่มตัวอย่างยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ได้ให้กลุ่มตัวอย่างลงชื่อไว้เป็นหลักฐานด้วย ผู้วิจัยจัดสถานที่ให้กลุ่มตัวอย่างนั่งขณะตอบแบบสอบถามในสถานที่ที่มีความเป็นส่วนตัว

ขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือแนะนำตัวจากประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการสถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และขออนุญาตรวบรวมข้อมูล

2. เมื่อได้รับการอนุมัติจากผู้อำนวยการสถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าแผนกการพยาบาล หัวหน้าพยาบาลหอผู้ป่วยในแผนกหลังคลอด หัวหน้าพยาบาลหอผู้ป่วยนอกแผนกสูติกรรม และพยาบาลหอผู้ป่วยนอกแผนกสูติกรรม สถานบริการสุขภาพพิเศษ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อแนะนำตนเองและชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดในการรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด และทำการรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยแนะนำตัว ขอความร่วมมือ อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบรับยินดีให้ความร่วมมือ ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างลงชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และขอความร่วมมือตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยจัดสถานที่ให้กลุ่มตัวอย่างนั่งขณะตอบแบบสอบถามในสถานที่ที่มีความเป็นส่วนตัว กรณีที่กลุ่มตัวอย่างอ่านหนังสือไม่ได้แต่มีความยินดีที่จะให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะสอบถามถึงความสมัครใจในการให้ผู้วิจัยอ่านให้ฟัง

4. ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลในแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อ่านวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปนี้ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Chi-square test